

Zápis z jubilejního 25. celostátního akvizičního semináře, konaného 8. října 2015 v Havlíčkově Brodě

Přítomni: 83 účastníků (viz prezenční listina včetně nepodepsaných)

1. Zahájení

Na semináři v krásné historické budově bývalého augustiniánského kláštera všechny přítomné přivítala Ing. Jitka Hladíková, ředitelka Krajské knihovny Vysočiny. Dále se slova ujal Ing. Aleš Brožek, ředitel SVKUL a předseda sekce pro akvizici SDRUK, aby uvedl příspěvky programu semináře a jako obvykle první zahájil program svou prezentací.

2. Čtyřicet akvizičních seminářů – 24 inspirujících setkání

U příležitosti jubilejního 25. akvizičního semináře si Ing. Brožek v přednášce připravil ohlédnutí za uplynulými ročníky semináře. Průřez historií jednotlivých setkání akvizitérů doplnil fotografiemi a připomněl tak všechna místa, kde se seminář konal. První seminář, v té době ještě nazývaný jako porada či pracovní setkání pracovníků doplňování fondu státních vědeckých knihoven, se uskutečnil 4. září 1991 v Kladně. Od té doby se akviziční seminář proměnil, počet účastníků i přednášejících vzrostl a stal se uznávanou odbornou akcí, zabývající se nákupem různých druhů dokumentů v rozličných typech knihoven celé České republiky. Výjimkou nebývá ani účast hostů ze zahraničí, což letos potvrdila další přednášející ze Slovenska.

3. Akvizícia v Krajskej knižnici Karola Kmeťka v Nitre

Ředitelka Krajskej knižnice Karola Kmeťka v Nitre Mgr. Monika Lobodášová přítomné nejprve seznámila se základními statistickými údaji krajské knihovny, poté přiblížila akviziční politiku a akviziční procesy v knihovně. V Nitre mají jednostupňový rozpočet, hojně využívají grantové systémy. Zajímavostí nákupu dokumentů na Slovensku je možnost platby za objednané knihy pouze „ostrou“ fakturou, a to přes státní pokladnu, v hotovosti jen ve výjimečných případech. Mgr. Lobodášová také zmínila, jakým způsobem se v naší sousední zemi v minulosti vyvíjel zákon o povinném výtisku a jak ovlivňoval výši přírůstku knihovního fondu. Bylo zajímavé alespoň v některých bodech porovnat způsob akvizice v ČR a SR.

Paní ředitelka pak zodpovídala hojně dotazy českých akvizitérů, které zajímal např.

- počet exemplářů učebnic, které se v knihovně nakupují (3 ks učebnic, 1 ks odborná literatura, 3 ks beletrie, z toho 1 ks pro pobočku),
- doba trvání platby přes státní pokladnu (jedná se o složitý proces, za 2 dny se platba dostane k dodavateli),
- způsob nákupu vysokoškolských učebnic (v Nitře spolupracují s prodejny skript u univerzit; též přítomná vedoucí akvizičního oddělení Bc. Mária Korčoková v této souvislosti doporučila portál <http://www.uniknihy.sk/>).

4. Knižní veletrhy a akvizice v SVK Hradec Králové

Mgr. Vlasta Havrdová představila jeden ze způsobů akvizice ve Studijní a vědecké knihovně. Zamyslela se nad otázkami, zda se vyplatí nakupovat na knižních veletrzích a zda mají knižní veletrhy smysl. Kromě jednotlivých typů a rozdělení knižních veletrhů připomněla zahraniční i tuzemské současné veletrhy, velké komerční i menší nekomerční. Zmínila též přehledky zahraniční odborné literatury a zaměřila se na české knižní veletrhy. I když veletrhy nejsou přímým akvizičním nástrojem, jistě nejsou v dnešní době přežitkem. Jsou využívány především pro přímý osobní kontakt s nakladateli. Stojí za to, kromě velkých veletrhů, navštěvovat i menší veletrhy na regionální úrovni. Tipy a rady z vlastní praxe Mgr. Havrdové byly velmi inspirativní.

5. Zámek plný knih

Mgr. Renáta Tetřevová je historičkou Východočeského muzea a zároveň organizátorkou speciálního knižního veletrhu publikací s uměleckou, historickou, archeologickou a vlastivědnou tematikou, který se letos 20. listopadu již popáté koná v rytířských sálech pardubického zámku. Na akci zvané Zámek plný knih se sjedou zástupci kulturních, vzdělávacích a paměťových institucí (muzea, galerie, ústavy) z celé republiky a nabízejí ke koupi tituly, které obvykle na pultech knihkupců nejsou k dostání. Veletrh je proto významným zdrojem akvizitérů pro získávání dokumentů a tato prezentace byla dozajista lákavou pozvánkou na akci, slibující kolegiální atmosféru při nákupu zajímavé odborné literatury.

6. Zkušenosti s e-knihami Flexibooks ve Vědecké knihovně UJEP

Marcela Hladíková ve svém příspěvku hovořila o zkušenostech s akvizicí e-publikací v univerzitní knihovně. Ve vědecké knihovně UJEP, vedle zpřístupňování zahraničních e-knih v anglickém jazyce, vznikla díky poptávce studentů potřeba doplnit fond českými odbornými e-publikacemi. Jako výhodná se vědecké knihovně jevila široká nabídka e-shopu (projektu) Flexibooks společnosti Fraus Media. Flexibooks kromě přístupu k elektronickým naučným a odborným knihám např. od Nakladatelství Fraus, Shocart, Fragment, Informatorium, Eduko, Prodos, Portál a Grada, umožnilo v knihovně napojení e-shopu na knihovní systém. V červnu byla ukončena implementace do systému, spuštěny testy a koncem června 2015 ostrý provoz. Vypůjčené e-knihy lze číst v čtečce Flexibooks pro PC, chytré telefony a tablety s operačními systémy iOS, Android a Windows. Vypůjčení je pro čtenáře jednoduché, intuitivní, není omezeno výpůjční dobou knihovny, je k dispozici 24 hodin denně, 7 dní v týdnu a díky propojení s knihovním systémem e-výpůjčky vidí čtenář ve svém kontě.

7. Akvizice elektronických knih formou e-výpůjček (EBL)

Na téma e-knih navázala Mgr. Daniela Nová z Ústřední knihovny ČVUT a představila elektronickou knihovnu Ebook Library (EBL), kterou jako první v ČR umožňuje svým uživatelům využívat právě ČVUT. Jde o službu, která zpřístupňuje obrovské množství e-knih pomocí tzv. krátkodobých výpůjček - Short Term Loans (STL). Stojí za ní vydavatelská skupina ProQuest, je určená k akvizici jednotlivých e-knih, nelze předplatit kolekce. Její katalog obsahuje téměř 730 tisíc e-knih a ÚK ČVUT zpřístupňuje asi 6500 oborových e-knih. Služba nabízí knihovnám téměř neomezenou variabilitu nastavení vstupních podmínek. Umožňuje členit uživatele na různé skupiny (studenti, doktorandi, zahraniční studenti) a podle toho nastavit parametry. Je možné vytvářet pracovní skupiny mezi knihovníky na pracovišti a podle toho určit práva na vstup do systému a jeho utváření. Knihovna platí jen za to, co se skutečně půjčilo. Knihovna rozhoduje o povolené finanční výši výpůjčky. EBL zatím v ČR stále nemá podporu vzdáleného přístupu, chybí Shibboleth a využití je možné jen v síti ČVUT, přesto je služba velmi využívána.

8. Vliv nových katalogizačních pravidel RDA na linku zpracování ve VKOL

PhDr. Libuše Machačová nejprve představila knihovnu a srovnala výši přírůstku povinného výtisku a nákupy za roky 1990 a 2014. V roce 2014 získala VKOL díky povinnému výtisku 25 964 k. j. a nákupem 1 620 k. j. Dále se přes historii linky zpracování ve VKOL přenesla k posloupnosti linky zpracování z roku 2014. V té době u nich prvotní akviziční záznam vytvářel jeden pracovník a dále jmenný katalogizační záznam další pracovník. Rok 2015 přinesl nová katalogizační pravidla a stejně jako v ostatních knihovnách, se VKOL musela vypořádat s nárůstem práce s tímto spojeným. Reorganizovalo tak linku zpracování a v současnosti stručný prvotní akviziční záznam (vytvoření záznamu o jednotce) a jmennou katalogizaci provádí stejný pracovník. Oddělení pod vedením PhDr. Machačové se na změny pečlivě připravovalo školením pracovníků akvizice na jmennou katalogizaci v AACR2 a i RDA. Nyní zvládají téměř bezproblémově monografie a pokračující zdroje. Protože pro retrokonverzi stále používají pravidla AACR, není vůbec na škodu, že katalogizátoři nyní znají obojí pravidla. Většina pracovníků se ukázala jako velmi flexibilní.

9. Typové pozice akvizitérů v národních soustavách povolání a kvalifikací

PhDr. Hanuš Hemola z Národní knihovny České republiky si pro přítomné knihovníky akvizitéry připravil bližší informace o jejich povolání a jeho řazení a specifikaci v národních soustavách povolání a kvalifikací. Národní soustava povolání (NSP) je otevřená a všem dostupná databáze povolání a typových pozic, monitorující požadavky trhu práce zastoupeným zaměstnavateli sdruženými v sektorových radách. NSP se stává významným zdrojem informací pro oblasti lidských zdrojů a profesního vzdělávání ve všech jeho stupních, významně posiluje roli zaměstnavatelů v těchto oblastech a stává se základnou pro budoucí mobilitu a flexibilitu na trhu práce v kontextu celé Evropské unie. Společně s Národní soustavou kvalifikací (NSK) přináší důležité informace o kvalifikačních požadavcích (kvalifikační a hodnotící standard), které se následně promítnou do všech úrovní vzdělávání. Veřejná zakázka Národní soustava povolání II je realizována v rámci projektu Ministerstva práce a sociálních věcí, který je spolufinancován z prostředků Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky. Realizátorem veřejné zakázky je konsorcium, jehož členy jsou Svaz průmyslu a dopravy České republiky, Hospodářská komora České republiky, TREXIMA, spol. s r. o.

10. Konference akvizice a nabídkový seznam vyřazených neperiodických publikací

K získávání dokumentů akvizitěři využívají retrospektivní doplňování z nabídkových seznamů vyřazených dokumentů, které knihovny zveřejňují v elektronické konferenci Akvizice. Ing. Hana Mikulíková se zamyslela nad úrovní zveřejňovaných seznamů z hlediska dostatečnosti informací v nabídkových seznamech a vyzvala nejen přítomné knihovny k zavedení standardizace nabídkových seznamů – a to v minimálním povinném obsahu:

- přírůstkové číslo (kvůli snadnému vyhledání dokumentu),
- úbytkové číslo (kvůli snadnému vyhledání dokumentu),
- označení autora,
- název,
- místo vydání,
- rok vydání

a případné další nepovinné údaje jako nakladatel, důvod vyřazení, datum vyřazení.

Pro knihovny, které ve svých knihovních systémech vytvářejí úbytkové seznamy se všemi povinnými údaji ze zákona a využívají je k tvorbě nabídkových seznamů, by to neměl být problém, ale samozřejmost. Pokud v seznamech chybí např. místo a rok vydání, akvizitěr jen velmi těžko může identifikovat dokument a rozhodnout, zda je dokument pro knihovnu zajímavý a požádat o něj. Přitom právě tyto údaje jsou velmi důležité pro vyhledávání regionálních dokumentů. Za ideálních podmínek by tyto nabídkové seznamy mohly být zpracovány v tabulkových procesorech (např. Excel), kde by šlo záznamy snadno řadit dle vybraných kritérií. K uvedenému tématu z pléna zazněl jeden hlavní a důležitý požadavek, aby nabídkové seznamy každopádně nebyly v konferenci zveřejňovány ve formátu PDF.

11. Retrospektivní doplňování ze seznamů vyřazených knih

(zkušenosti odborné knihovny)

K tématu retrospektivního doplňování fondu ze seznamů vyřazených knih si prezentaci také připravil PhDr. Ivo Brožek z Vědecké knihovny UJEP. Přednesla ji jeho kolegyně Marcela Hladíková a přiblížila tak zkušenosti odborné knihovny se získáváním dokumentů tímto způsobem. PhDr. Brožek se zabýval počtem účastníků v elektronické konferenci Akvizice (439 účastníků, k tomu 6 skrytých účastníků, 28 e-mailových adres je na freemailech) a také typem přispěvatelů do konference (např. vysokoškolské knihovny tvoří 25%). Do elektronické konference Akvizice od ledna do září 2015 došlo 381 příspěvků a nejčastějšími inzerujícími byla Městská knihovna v Praze, Knihovna města Olomouce a Knihovna Filosofické fakulty Univerzity Karlovy. V příspěvku nechyběly tipy na osvědčené zdroje z praxe knihovny a pro představu zajímavé přírůstky získané touto činností.

12. Knižní velkoobchod OPA – 25 let s Vámi

Na seminář přijal pozvání také jeden ze zástupců z řad dodavatelů knih, a to knižní velkoobchod OPA, který zajišťuje distribuci knih se zaměřením na služby knihovnám všech druhů. Pan Tomáš Loukota, DiS., poznamenal, že firma OPA vznikla v roce 1990 jako první soukromý knižní velkoobchod po roce 1989. Společnost založená JUDr. Hanušem Türkem a paní Ludmilou Loukotovou je stabilním pilířem spolupráce s knihovnami již čtvrt století. Spolu s knihovnami se v průběhu let vyrovnávala se změnou zřizovatelů knihoven, změnou oblastní působnosti. Dovedla reagovat na proměny prostředí a zvýšení nároků na společenskou roli knihoven. Dnes OPA nabízí spolupráci za podmínek výhodného rabatu, širokého sortimentu nakladatelství a především si zakládá na osobním přístupu k zákazníkům.

13. Závěr

Literární noviny, měsíčník pro kritické myšlení.

Příjemnou tečkou a překvapením na konci semináře byla návštěva PhDr. Jana Štolby, PhDr. Naděždy Krohové a PhDr. Jaroslava Císaře z Literárních novin, kteří přijeli mezi knihovníky akvizitery propagovat své noviny, přinášející informace z kulturního, politického a společenského života. I když se z finančních důvodů „Literárky“ staly měsíčníkem, stále zachovávají polygrafickou novinovou podobu, vychází v první polovině měsíce a v každém čísle jsou nejméně dvě přílohy, např. Harmonie života a Biblio, Interview, Pražská kulturní revue, Pražská knižní revue a Regiony kultury. Tvůrci Literárních novin spolupracují s renomovanými autory a v posledních pěti letech snaží navrátit jméno novin na výsluní, kde se noviny hřály v šedesátých letech minulého století.

Milou pozorností na závěr byl jeden čerstvý výtisk Literárních novin pro každého ze zúčastněných.

8. října 2015

Zapsala:

Bc. Denisa Szaffnerová

vedoucí oddělení doplňování a zpracování fondu

Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem